

Document amb la referència històrica més antiga de la vila de Castelló [d'Empúries], de 26 de juny de 879.

Sota la presidència del bisbe Teuter de Girona i del comte Delà [d'Empúries] i en presència de sis jutges, cinc abats i altres eclesiàstics i laics, té lloc a Castelló [d'Empúries] un mall públic per a dirimir el litigi entre el monestir de Sant Esteve de Banyoles i el seu abat Ansemon, d'una banda, i el monestir de Sant Policarp de Rasès i el seu abat Obtared, de l'altra, per la possessió de les cel·les de Sant Joan [Sescloses, terme de Vilanova de la Muga], Sant Cebrià de Pineda [la Casa Cremada, terme de Roses], Sant Fruitós [de la Vall de Santa Creu, terme de Port de la Selva], i Sant Pere [de Rodes, terme de Port de la Selva], totes en el territori de Peralada. El document explica tot el que s'ha esdevingut des que els abats comparegueren davant el rei Carles al sínode d'Attigny (any 874) fins al concili de Troyes (878); en ambdues assemblees s'havia donat la raó al monestir de Banyoles. Els monjos de Sant Policarp evacuen aquelles cel·les davant el bisbe Teuter i els comtes Delà i Sunyer d'Empúries.

Transcripció:

“Dum in Dei nomine residerent domnus Teutharius, sedis Iherundensis episcopus, in **villa Castilione**, in territorio Petralatense, hunacum domno **Dailane comite** per multorum causas audiendas adque rectis iudiciis discernendis, hunacum iudices qui cum ipsis ibidem residebant qui iussi sunt iudicare adque causas audire et dirimere, id est, Undilane, Salgiso, Godemare, Idoneo, Faunane, Ennegone iudicum, necnon Axione, Ansulfo, Anilane, Eugnemiro, Tuructulfo abbates, sive Rovencando, Wuisando archipresbiteri, Estermenio, Scluvane, item Exhibiome, Ilduire, Samson, Teuderico seniores, Adelfio, Gudoberto, Mirone, Wifredo, Wisimiro sacerdotes, seu in presentia Ennegone, Tassione, Fluridio, Wigilane, Teuderico, Ihoanne, Warnardo, item Teuderico, Nitardo, Mirone, Wimaranne, Bertamunco, Atone, Ardegario, Audegario, Eldecindo, Sesomundo, Solacio, Arnaldo, Alarico, Itazio, Abelsonio, Abetori, Gogino saione, et aliorum multorum clericorum, monachorum atque laicorum hominum bonorum copia multorum presentia qui cum istis ibidem residebant.

In eorum presentia veniens Ansemundus abba, qui est de cenovio Sancti Stephani martiris Christi, cuius monasterius fundatus est in territorio Bisildunense, in locum que vocant Balneolas, que est super fluvium Sterria, hunacum suos preceptos conscriptos ubi insertum est de ipsas celulas que sunt in pago Tolonense, id est, in territorio Petralatense, unde intempio est inter Ansemundo abba et Obtaredo abba, et sunt ipsas celulas prenominate, id est, Sancti Ihoannis Baptista et Sancti Petri, quas iste Ansemundus abbas requirit ad partibus iamdicto monasterio sicut in ipsos preceptos resonat que hic fueunt lecti et relecti ante supradicto pontifico et comite vel iudices suprascriptos. Et cum ipsos preceptos reclamavit se Ansemundus abba in eorum presentia et dixit: «Iuvete me audire cum histo domno Teuthario, sedis Iherundensis episcopo, qualiter quondam Ludovicus rex missit illum missum per me ut me revestissent de iamdictas cellulas a partibus iamdicto monasterio, sicut in istos

preceptos resonat quod avus suus condam Ludovicus et condam Karllus bone memorie, pater suus, donavit ad predicto monasterio propter remedium anime sue, seu et in ipso precepto quod condam Ludovicus rex michi fecit; sed moluit domnus episcopus adimplere quod ille rex illi precepit. Propter hoc notum vobis hoc facio».

Unde nos comis, abbatibus, presbiteris, iudices interrogavimus domno Teuthario episcopo quid ad hec responderet de hanc caussa. Ille autem in suis responsis dixit manifeste qualiter: «Dum ego essem in lloco Abtiniaco palatio, consilio episcoporum, ante domno condam Karulo rege, ubi residebant episcopus, id est, Adalgarius, Bernus, Fruidinus episocpi, Gailo, Arnulfo, Wanilo, Segemundus abbatibus, Landoinuus comis palatius, Warnardo marchio, seu et aliorum multorum hominum presentia residebant. In eorum presentia si se reclamabit Hoctaredus abba ante ipso rege hunacum suo precepto et sua carta donationis hubi insertum erat de iamdictas cellulas a partibus Sancti Policarpi monasterii qui fundatus est in territorio Redense. Atunc iussit ipse rex in sua presentia legere ipso precepto et ipsa carta quod Abtaredus ividem hostendit. Et cum ipsas scripturas audivit, ipse rex unacum supradictos fideles suos invenit eas validas. Ita interrogavit ipse rex isto presente Ansemundo abba quale scriptura exinde abebat unde predictus Obtaredus abba se reclamavit in eorum presentia. Ille autem in eorum presentia hostendit suos preceptos conscriptos de condam comno Ludovico et domno Karulo rege, quod illi fecerunt ad suos antecessores de predictas cellulas. Et cum audivit ipse rex ipsos preceptos sognovit eos quod veri erant legibus facti et laudavit eos ipsos preceptos: quod condam pater suus Ludovicus fecerat, similiter et obtoregavit illum alium preceptum quod ipse rex exinde fecerat post hovitum patri sui a predicto monasterio Balneolas de ipsas cellulas que ibis unt subiectas. Et cum hoc fecisset, in eadem ora, sic precepit ipse rex ipso precepto tollere et ipsa carta Octaredo abba et iussit eas dari ad isto presente Ansemundo abbate, unde contentio erat inter predictos abbates».

Et dum ego Ansemundus tenre ipsas cellulas per ipsos preceptos quod domnus noster quondam Karolus michi obtoregavit, sic venit Obtaredus abba hunacum suos monachos, sic prendiderunt eas ipsas cellulas de mea potestate absque iussione regis. Tunc ego Ansemundus perrexit cum domno Teuthario episcopo et alios episcopos cum meos preceptos ad locum ubi vocant Trecas civitatem, ubi domnus apostolicus et domnus Ludovicus residebant. Sic veni ego ividem et sic me reclamavi ante ipsum regem de ipsas cellulas quod michi tultas erant, et ostendi ipsos preceptos ante ipso rege et ipsum preceptum quod tulit genitor suus ad Obtaredo abba, et fuerunt lecti et relecti in sua presentia; et cum eos audivit, laudavit adque obteregavit eos mihi. Tunc orecepit mihi facere isto precepto quod fuit in vestra presentia lectus et relectus de predicto monasterio adque de ipsas cellas superius scriptas. Hatunc ipse rex interrogavit supradicto episcopo. Teuthario pro quod remansit postquam senior noster tulit ipsum preceptum ad Obtaredo in Eptiniaco, et iussit eum donare ad istum presentem Ansemundo abba et ibidem fui difinitum quomodo hoc remansit. Tunc respondit supradictus episcopus et dixit: «Quia venerunt monachi de Sancto Policarpio, his nominibus Tudulfus et Domnellus, et adduxerunt epistola de seniori nostro sigillatam et monstraverunt ea mihi adque Dailane et Sunario comites; et cum eas audivimus propterea hoc remansit. Atunc ipse rex precepit mihi Teuthario episcopo ut de ipsas

cellas revestire fecisse isto presentem Ansemundo abba, sictu et feci». Et tunc venit in presentia Domnellus ante domno Teuthario episcopo et ante ipsos comites et sic prooffessus est in eius presentia de ipsa epistola quod hostendit de ipsas cellas quod domnus Karolus iussit eis facere et non fecit, sed invalida est. Atunc nos episcopus, comites et iuditia per quod predictus habba unacum suos monachos ipsas iamdictas cellulas habeant, teneant et possideant cum homnes aiacensias illorum, vindiceant adque defendant hasque hulla inquiteatione hominum, et gaudeant se hunusque in nostro supradictorum iudicio.

Data et confirmata notitia VI kalendas iulias, anno primo quod hovit Ludovicus rex.

Teutharius, sancte Gerundensis ecclesie episcopus, SSS. Undila. Dailanus comes. Ascaricus prebister SSS. Signum+ Solacius. Ansemundus SSS. Samson presbiter SSS. Streminius archipresbiter SSS. Guifredus presbiter SSS. Hutarius presbiter SSS. Sclua presbiter SSS. Anusco SSS. Wigila presbiter SSS. Procorus SSS.

SSS. Gildefredus presbiter rogitus scripsi die et anno suprainserto SSS.

Traducció:

Durant el temps que, en el nom de Déu, residí el senyor Teutari, bisbe de la seu de Girona, a la **vila de Castelló**, en territori [del comtat] de Peralada, juntament amb el senyor **Delà, comte** [d'Empúries], per donar audiència a moltes causes i resoldre-les amb judici correcte amb els jutges que residien allí mateix amb ells, als quals es va ordenar escoltar, jutjar i dirimir les causes, això és, Undilam, Salgís, Godemar, Idoni, Faunam i Ennegon, jutges; i també Axió, Anulf, Anilam, Enguemir i Tuructulf com a abats; o també Rovencand, Guisand, arxiprestes; Estermeni, Scluvan, també Exibió, Ilduir, Samsó, Teuderic, senyors; Adelfi, Gudobert, Miró, Guifré, Guisimir, sacerdots; o en presència d'Ennegó, Tassió, Fluridi, Guigilam, Teuderic, Joan, Guarnard; també Teuderic, Nitard, Miró, Guimaran, Bertamunc, Ató, Ardegari, Audegaru, Eldecind, Sesomón, Solaci, Arnald, Alaric, Itazi, Abelsoni, Abetori, Gogí, Saió, i molts d'altres clergues, monjos i homes laics bons que residien com aquests al mateix lloc.

En la seva presència va arribar l'abat Ansemon, que prové del cenobi de Sant Esteve, màrtir de Crist, monestir fundat al territori de Besalú, al lloc que anomenen Banyoles, que es troba sobre el riu Terri, portant els seus preceptes inscrits en els quals estan registrades les mateixes cel·les que hi ha al comtat de Tolló, això és, al territori de Peralada, d'on prové la polèmica entre els abats Ansemon i Obtared, i són aquestes cel·les, això és, de Sant Joan Baptista, que està junt al mateix estany, i l'altra cel·la això és a la Pineta de Sant Ciprià, i l'altra cel·la de Sant Fruitós i de Sant Pere, les quals l'abat Ansemon reclama de part de l'esmentat monestir, així en els mateixos preceptes que aquí foren llegits i rellegits davant del dit bisbe i

comte o jutges esmentats. I amb els mateixos reclamà per sí l'abat Ansemon en presència d'ells i digué: «Digneu-vos a escoltar-me amb el senyor Teutari, bisbe de la seu de Girona, com en altre temps el rei Lluís li envià amb poders meus per a revestir-me de les repetides cel·lules de part de l'esmentat monestir, tal i com s'expressa en aquests diplomes que el seu difunt avi, el difunt Lluís i el difunt Carles de bona memòria, el seu pare, donaren a l'esmentat monestir per remei de les seves ànimes, i amb aquest precepte que el difunt rei Lluís em va fer; però el senyor bisbe no va voler complir el que el rei li ordenà. Per això, jo us ho faig notar».

Aleshores nosaltres, el comte, els abats, els preveres i els jutges interrogarem el senyor bisbe Teuter qui respongué sobre les causes d'això. Doncs bé, ell en les seves respostes digué obertament d'aquesta manera: «Durant el temps que jo vaig estar al palau d'Attigny, al consell de bisbes, davant del senyor rei ja difunt Carles, on residien els bisbes, això és, Adalgari, Bern, Fruduí bisbes; els Gailo, Arnulf, Guanil, Segemon; el comte de palau Landoinus, el marquès Guarnard, i residien en presència de molts altres homes. En la seva presència, l'abat Hoctared reclamà davant el mateix rei amb el seu precepte i el seu document de la donació en què estaven inscrites les esmentades cel·les de part del monestir de Sant Policarp, fundat al territori de Rasés. I el mateix rei en la seva presència va manar llegir el precepte i el document que Obtared allí mateix havia ensenyat. I quan el rei va escoltar aquestes escriptures, el mateix rei amb els esmentats fidels seus va trobar per vàlides. Així, el rei interrogà l'abat Ansemon aquí present, sobre quina escriptura tenia en relació amb allò que el dit abat Obtared reclamava per ell en la seva presència. Doncs bé, ell en presència d'ells ostentà els seus preceptes escrits del difunt senyor Lluís i del senyor rei Carles, que ells havien fet als seus antecessors sobre les esmentades cel·les. I quan el rei va escoltar aquells preceptes, conegué que eren vertaders i fets legalment, i lloà aquests preceptes: que havia fet el seu pare Lluís, de la mateixa forma que també va reconèixer com a bo aquell altre precepte que el mateix rei en persona havia fet en relació a la mateix qüestió, després de la mort del seu pare a l'esmentat monestir de Banyoles sobre les mateixes cel·les i que hi estan subordinades. I després d'això, al mateix temps ordenà el mateix rei treure el precepte i la cel·la a l'abat Octared i manà entregar-la a l'abat Ansemon, aquí present, sobre el qual hi havia la disputa entre els esmentats abats».

I mentre jo, Ansemon, tenia les cel·les pels preceptes que el nostre senyor difunt Carles m'entregà, vingué l'abat amb els seus monjos i em prengueren les mateixes cel·les de la meva potestat sense ordre reial. Aleshores jo, Ansemon, em vaig encaminar amb el senyor bisbe Teutari i altres bisbes al lloc que anomenen ciutat de Troyes, on residien el senyor Papa [Joan VIII] i el senyor Lluís [*II el Tartamut*]. D'aquesta manera vaig anar jo allà i així vaig reclamar davant del mateix rei les cel·les que em foren desposseïdes, i vaig mostrar els mateixos preceptes davant el mateix rei i el mateix document que va treure el seu pare per a l'abat Obtaret, i foren llegits i

rellegits en la seva presència; i quan els va escoltar, els lloà i me'ls atorgà a mi. Aleshores va manar fer aquest precepte que ha estat llegit i rellegit en la vostra presència sobre l'esmentat monestir i sobre les cel·les amunt descrites. Des d'aleshores el mateix rei interrogà al bisbe Teuter per què va mantenir després que el nostre senyor va treure el mateix precepte per a l'abat Obterat a Attigny, i manà donar-lo a l'abat Ansemon aquí present, i allà mateix es resolgué la manera que es va deixar de complir-se. Aleshores respongué el dit bisbe i digué: «Vingueren monjos de Sant Policarp, de nom Tudulf i Domnell, i portaren una epístola segellada del nostre senyor i me la van mostrar a mi i als comtes Delà i Sunyer; i quan les vam escoltar, per aquesta aquest afer dura. Des d'aleshores el mateix rei m'envià davant meu al bisbe Teuter perquè fes revestir a l'abat Ansemon aquí present d'aquestes cel·les, i així vaig fer». I aleshores vingué en persona Domnell davant del senyor bisbe Teuter i davant dels comtes, i així s'ha confessat que en presència d'ells i sobre la mateixa carta que mostrà en relació a les mateixes cel·les que el senyor Carles manà fer i que no va fer, doncs que no és vàlida. Des d'aleshores nosaltres el bisbe, els comtes i els jutges, coneixent la veritat de l'afer de les esmentades cel·les segons l'ordre de la llei, decretem fer una notícia per la qual el predit abat amb els seus monjos hagin, tinguin i posseeixin les mateixes ja esmentades cel·les amb tot el que hi sigui adjacent, les reivindiquin i les defensin sense cap molèstia dels homes, i gaudeixi cadascú en el nostre judici del més amunt esmentat.

Donada i confirmada aquesta notícia **VI de calendes de juliol, l'any primer que va morir el rei Lluís.**

Teuter, bisbe de la santa església de Girona, SSS. Undila. Delà comte. Ascaric prevere SSS. Signum + Solaci. Ansemon SSS. Samsó prevere SSS. Estremini arxipreste SSS. Guifré prevere SSS. Exiri prevere SSS. Senior [...] SSS. Arannisclé prevere SSS. Inbolat prevere SSS. Hutari prevere SSS. Esclua prevere SSS. Anusc SSS. Guigila prevere SSS. Procor SSS.

SSS. Gildefred prevere sol·licitat escriví el dia i l'any amunt insert SSS.

Font:

D'ABADAL, Ramon (1952): *Catalunya Carolíngia*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona.

Transcripció i traducció per Jordi Canet Avilés
Museu d'Història Medieval de la Cúria-Presó, s. XIV